

לשוננו לעם

עורכים: שושנה בהט, יוסף עופר, דוד טלשיר

מתוך

כרך מד, תשנ"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

22§ שימושים

23§ שימושים

24§ רצף נקודות

25§ רצף קוים

26§ שימושים עיקריים

27§ סוג המרכאות ומקום הסימון

§ 28 סדר סימני הפיסוק בסביבת מרכאות

י"א. גרש (') וגרשיים (")

29§ גרש

309 גרשיים

31§ דיני הקיצור

י"ב. מקף (-)

32§ שימושים

י.ג. סימן הסעיף (§)

שימושים 339

נספח א – שילוב טקסט באותיות לוועזיות בתוך טקסט עברי

נספח ב – שימושים מסורתיים של סימני הפיסוק

מפתח

כללי הפיסוק שלהלן ערוכים לפי סימני הפיסוק ולא לפי עניינים. במפתח זה הובאו עניינים שנדונו בכמה סעיפים, וליד כל אחד נרשמו הסעיפים שהוא בא בהם.

אותיות 2, 18, 19ד, 30 הערה א-ב

דיבור ישיר 14, 16א, 19ב, 26א, 28

הסגר, ביטוי מוסגר 4, 17א, 19א

ייחוד 12, 15א

מחזרת 8 (דוגמה 8), 13ג, 15א (דוגמה 7)

מספרים 2, 18, 19ד

ניגוד 3 (דוגמה 10), 9

פנייה 7, 23ב

פסקית מצב 10 (דוגמה 15)

שילוב סימני פיסוק (עם סוגריים או מרכאות) 20, 28

תמורה 5, 17ב

א. נקודה (.)

1 § נקודה באה בסופם של משפטי חיווי. למשל:

- (1) החיבורים האלה נכתבו במקורם עברית.
 - (2) העיקרון המנחה של משוררי ספרד היה שלא לסטות מלשון המקרא.
- בגדר משפטי חיווי גם משפטים שיש בהם שאלה עקיפה או קריאה עקיפה. למשל:
- (3) נראה אם פרחת הגפן, פיתח הסמדר, הנצו הרימונים.
 - (4) בוא ואראך היכן הוא.
 - (5) התנגד לדבריי ולא אמר לי מדוע.
 - (6) סיפר לי ידידי מה נוראים המעשים הללו.
- (ראה גם 22 § הערה ב, וכן 23 § הערה א.)

הוא הדין לאחר ביטוי או מלה שהם למעשה משפטים קצרים או משפטים קטועים. למשל:

- (7) גשם. עננים. שלוליות. עשבים נראו בשדות.
 - (8) לפנות ערב. אני והיא לבדנו במגרש הכפר.
- הערה: אין שמם נקודה לאחר משפטים – שלמים או מקוצרים – בשערי ספרים, בראשי מאמרים, בכותרות, בכתובות ובכל כיוצא באלו.

2 § נקודה באה לאחר מספרים ואותיות שמשמשים בהם לשם מניין או לשם סימון פרקים בספר ובדומה לכך, כשאין הם כתובים בשורה מיוחדת, כגון כאן בסימון הפרקים של כללי הפיסוק. כשהמספרים או האותיות באים לבדם, אין שמם נקודה אחריהם (בהתאם ל- 1 §, הערה).

הערה א: אפשר להשתמש במקרה זה בסוגריים או בסוגר שמאלי במקום נקודה (ראה 19 § ד).

הערה ב: במספרים מבדילה נקודה (לא פסיק) בין השלם ובין השבר העשרוני. למשל:

2.50 3.14 50.007

ב. פסיק (.)

הפסיק מורה על הפסקה בדיבור בתוך המשפט, ועל כן הוא עשוי לבוא במקום שיש תפנית במבנה המשפט. ראוי שלא להרבות בפסיקים יתר על המידה, בייחוד במקום שמבנה המשפט ניכר ממלות המבנה, ובפרט בין יחידות קצרות.

3 § א. פסיק בא בין חלקי משפט מאוחדים* כאשר אין ביניהם וי"ו החיבור או מלת איחוי אחרת (כגון או). למשל:

- (1) היו לו צאן, בקר, חמורים, עבדים, שפחות, אתונות וגמלים.
- (2) השפה העברית שימשה בכתבתם של התנאים, האמוראים והסבוראים, הגאונים, המדקדקים והפייטנים.
- (3) האיש היה ישר וצנוע, ידען ובקיא, חרוץ ומסור.
- (4) ואחר כך באות לעברית התרכובות המאוחדות: לשון הפייטנים, לשון משוררי ספרד, לשון סיפורי יראים, מנדלאית, ביאליקאית, עגנונית.
- (5) טיילנו ביום נאה, שטוף שמש.
- (6) שיבת עמנו למולדתו היא תהליך היסטורי קשה, מלא מכשולים וייסורים.
- (7) בתי המשפט בישראל מוסמכים לשפוט אזרח, תושב או עובד הציבור של ישראל שעברו עברה בחוץ לארץ.

ולעומת זאת:

- (8) היינו משחקים "עץ או פלסטין" על מחקים ועל מחדדים ועל תמונות של "דובק" ועל קומץ אגוזים ועל מה לא.
- (9) אפשר אולי לנהל בית חרושת או פלוגת טנקים או מדיניות חוץ בעזרת שש מאות מלים פעילות בלבד.

הערה: כאשר יש יחס של ניגוד בין החלקים המאוחדים רשאי הכותב להטיל פסיק כדי להדגישו. למשל:

- (10) הצעתי זו נובעת לא רק מהשקפתי העקרונית, אלא גם מנימוקים מעשיים.

(ראה גם 9 §).

* חלקים כוללים (במשפט)

ב. לנאי שני הבא לאחר לנאי ראשון, אם הוא מכוון אל השם עצמו, יבואו לפניו פסיק או מלת איחוי. אבל אם הוא מכוון אל צירוף השם והלנאי הראשון יחד – לא יבואו לפניו לא פסיק ולא מלת איחוי. וכן בלנאי שלישי ביחס לשני וכו'. למשל:

- (11) הממלכה המאוחדת האדירה והחופשית נאבכת על קיומה וחירותה.
- (12) בבית הספר הראלי העברי החיפני מתחנכים נערים ונערות.
- (13) הבדיקות הרפואיות החשמליות והכימיות לא הפריכו השערה מעניינת זו.
[שני סוגי בדיקות רפואיות: חשמליות וכימיות]
- (14) הבדיקות הרפואיות, החשמליות והכימיות לא הפריכו השערה מעניינת זו.
[שלושה סוגי בדיקות: רפואיות, חשמליות וכימיות]

§ 4 ביטוי מוסגר יופרד משאר המשפט בפסיק (או בפסיקים). למשל:

- (1) ראובן, למשל, אדם נוח לבריות הוא.
 - (2) על פי המלצת הרופאים, לא יעיד האיש במשפט.
 - (3) רבי אברהם, מנוחתו כבוד, נולד באסרו חג פסח של גלויות.
 - (4) הבית היה מזכיר בית יראה משלהם, להבדיל אלף הבדלות.
- אבל כשהביטוי קצר אפשר שלא לסגור אותו כלל. למשל:

- (5) ראובן למשל אדם נוח לבריות הוא.
- (6) אין בידנו כמובן להדביר את המחלה מארצנו.
- (7) בעיר מתרוצצים לבושתנו ילדים רעבים ללחם.
- (8) אל יפלא אפוא הדבר בעינינו.
- (9) מקדיש אני את הספר לאבי מורי ע"ה ולאמי מורתי תבל"א.

(ראה גם §17א, §19א).

§ 5 תמורה תופרד משאר המשפט בפסיק (או בפסיקים). למשל:

- (1) רד"ק, בעל המכלול, היה ממשפחה ספרדית.
 - (2) ר' אברהם בן עזרא, המדקדק והפרשן הגדול, היה בקי גם בחכמת התכונה.
 - (3) בשתי הזרועות של הרשות המחוקקת, הסנט ובית הנבחרים, יש רוב להצעת החוק.
- אבל אם התמורה קצרה או צמודה במהודק אל שלפניה או שהיא לפני שם עצם פרטי – לא תופרד התמורה בפסיקים. למשל:

- (5) מנדלסון הפילוסוף היה סבו של מנדלסון המלחין.
- (6) יוסף מוקירישבת היה לו בשכונתו נכרי אחד שנכסיו מרובים ביותר.
- (7) המדקדק והפרשן הגדול ר' אברהם בן עזרא היה בקי גם בחכמת התכונה.

(ראה עוד §17ב).

6 § פסיק (ולהדגשה יתרה – סימן קריאה; ראה §223ב) יבוא אחרי ביטוי כגון **אכן, אדרבה, לא ולא**, העומד בראש משפט ומכוון כלפי תוכן אמירה קודמת, בין שנאמרה במפורש בין במשתמע. למשל:

- (1) אכן, הכלל הזה אינו חל בכל מקרה ומקרה.
- (2) לא, כי צחקת.
- (3) אדרבה, בגלל דרישת הקהל נציע לו מופע נוסף.
- (4) להפך, אמלא את בקשתך ברצון רב.

7 § פנייה תופרד משאר המשפט בפסיק (או בפסיקים). למשל:

- (1) שמים, בקשו רחמים עליי;
- (2) ניצחתיני, בניי.
- (3) מדוע, אדוני היושב ראש, החלטת לדחות את נסיעתך?
- (4) אתה חולה, פרופסור?

(ראה אף §223ב).

8 § פסיק יבוא בין משפטים מאוחים (איברים) במשפט איחוי. למשל:

- (1) ציפור לא צייץ, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו "קדוש", הים לא נזדעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש.
- (2) חומת ברלין נפלה, ונראה כי הנה מגיע גם תורה של אפריקה להשתחרר מעולו של הטוטליטריזם.
- (3) אלפי מאמרים נכתבו על חיים נחמן ביאליק, ורבות נאומים נישאו בכל קצוי הארץ.
- (4) מעשרה קבין עזות נטלה כסלון תשעה, ומהם לקח כל כסלוני חלקו.
- (5) הגשמים ייפסקו, הרוחות ייחלשו בהדרגה, והטמפרטורות יהיו גבוהות יותר.
- (6) זוכה אדם מן האשמה שמחמתה ניתן הצו, או בטל האישום משום שלא המשיכו בתביעה – הצו בטל מיד לכל דבר. [ברישה של משפט התנאי שני משפטים מאוחים].
- (7) יש לתמודד בהליכה לקראת הדמוקרטיה, אבל כל אחד צריך ללכת בקצב שלו.
- (8) [דוגמה למשפטים מאוחים המעמידים מחזורת]:

יש חשיבות רבה גם לכתובות הקצרות שלכאורה אין להן ערך היסטורי: כל שם מוסיף טפח להכרת האוכלוסייה העתיקה, כל משפט מעיד על לשון התקופה, כל מלה וכל אות תורמות להכרת התפתחותו של הכתב – וכל אלה הם ביטויים נאמנים של תרבות העולם.

[לפני הסיפה של המחזורת בא קו מפריד; ראה §15א].

אבל אם המשפטים מחוברים במלת איחוי והמשפט השני קצר, אפשר להשמיט את הפסיק. למשל:

(9) הכוהן עומד במזרח והלוי בדרום.

(10) חיכיתי שתמשיך אבל היא הלכה.

(על פסוקית מצב המחוברת בוי"ו החיבור ראה §10 דוגמה 15).

9§ במבנה "אין... אלא..." וכיוצא בו המשמש להדגשה לא יבוא פסיק לפניי אלא. למשל:

(1) אין כאן אלא דברים בטלים.

(2) אינך אלא טועה.

אבל כאשר המלה אלא היא מלת איחוי, רשאי הכותב להטיל פסיק לפנייה. למשל:

(3) לא פניו היפים הקסימוני, אלא מעשיו הטובים.

דוגמה נוספת – ראה §8 דוגמה 1.

(ראה §3א הערה).

הפיסוק במשפט המורכב

10§ אחרי פסוקית שאינה פסוקית זיקה יכול לבוא פסיק (דוגמות 1–5, 7), אלא אם היא קצרה ביותר (דוגמה 6). בדרך כלל לא יבוא פסיק לפני הפסוקית (דוגמות 7–14), אבל

אם היא ארוכה במיוחד יכול לבוא פסיק לפנייה (דוגמות 15–17).

דוגמות:

(1) כשהגיע הנשיא עם פמלייתו אל העיר, קיבלה את פניו הפגנה סוערת.

(2) מאחר שהתביעה לא הביאה ראיות חותכות לטענתה, אנו מזכים את הנאשם.

(3) כדי לשים קץ אחת ולתמיד לויכוחים הממושכים, החליטה המועצה להקים על הגבעה גן ציבורי.

(4) אם נבחן את דמותה הפנימית של הלשון מתקופה לתקופה, נכיר שהיא בכל תקופה בחינת ברייה חדשה.

(5) שאין הירח עולה עד שתכלה פרוטה מן הכיס, האמין האיש הצעיר בכל לבו.

(6) כשנכנסו קמו כל המסובים.

(7) האיש הצעיר האמין בכל לבו שאין הירח עולה, עד שעלה הירח.

(8) האיש הצעיר האמין בכל לבו שאין הירח עולה עד שתכלה פרוטה מן הכיס.

(9) הם ישובו לכאן מחר כי הרעב יציק להם.

- (10) ידענו כי עשה זאת בשוגג.
- (11) הפקיד שאל אם המנהל לא ישוב היום.
- (12) ייתכן שהתוצאות ישתנו בהמשך המשחק.
- (13) לא ברור מתי יתחדשו השיחות.
- (14) דרישת העובדים שההנהלה תבטל את מכתבי הפיטורין בעינה עומדת. [פסוקית לנאי תזכר]
- (15) לאחר שעה קלה הופיעה בחצר, ושתי צמותיה החומות פרוכות סביב ראשה ככתר. [החלק המודגש הוא פסוקית מצב].
- (16) אנו מזכים את הנאשם מכל אשמה, מאחר שאת כל טענות התביעה הפריכו עדים מהימנים.
- (17) הפרדוקס הוא, שהשביתה הממושכת הביאה לירידה במעמדם של העובדים ולא לשיפור.

§ 11 פסוקית לנאי זיקה

פסוקית שהיא לנאי לא-מצמצם, כלומר שגם בלעדית ברור כלפי מה או כלפי מי מכוון השם שלפניה – ראוי להפרידה משאר המשפט בפסיק (או בפסיקים), בייחוד אם מניעתם עשויה לגרום שהפסוקית תתפרש כלנאי מצמצם. אבל בפסוקית שהיא לנאי מצמצם, כלומר שהיא הכרחית ונוספת כדי לצמצם את תחולת השם שלפניה ולמנוע טעות בהבנה – לא יבוא פסיק לפניה, ואילו אחריה יבוא פסיק רק אם הפסוקית ארוכה. דוגמות:

לנאי לא-מצמצם – פסיקים באים לפני הפסוקית ולאחריה:
(1) חברי הטוב מבית הספר התיכון, ששנים רבות לא ראיתו, פרסם מחקר חדשני.

לנאי לא-מצמצם – פסיק בא לפני הפסוקית ומונע הבנה לא נכונה:
(2) תופעה זו נמצאת בעיקר בלשון המתרגמים, שגילו נאמנות רבה למקור. [כלומר – כל המתרגמים גילו נאמנות למקור].

לנאי מצמצם – בלא פסיק לפניו:
(3) תופעה זו נמצאת בעיקר בלשון המתרגמים שגילו נאמנות רבה למקור. [כלומר – לא בלשון אותם מתרגמים שאינם נאמנים מאוד למקור].

לנאי מצמצם – הפסיק בא לאחר הפסוקית משום אורכה:
(4) במסיבת עיתונאים שכינסה הנהלת המפעל לאחר פרסום הממצאים והמסקנות של ועדת הבדיקה, לא נמסרו נתונים חדשים.

הערה: לא יבוא פסיק לפני פסוקית שבראשה צירופים כגון "כל מי ש-", "(כל) מה ש-", "זה ש-", "לכך ש-". למשל:

(5) בנוסח המוצע אנחנו חוזרים אל מה שהיה לפני שישים ושבעים שנה.

12§ במשפט ייחוד אפשר – אך אין הכרח – להטיל פסיק (או מפריד; ראה 15§) אחרי חלק הייחוד. למשל:

- (1) איראן ועיראק, המלחמה ביניהן נמשכה שמונה שנים ומעלה.
 - (2) הדברים האלה כוחם יפה לכל סוגי המאמרים.
- במשפטים שגורים שחלק הייחוד שבהם הוא מלה אחת, נוהגים שלא להניח כל סימן פיסוק אחרי חלק הייחוד. למשל:
- (3) ירושלים הרים סביב לה.
 - (4) החכם עיניו בראשו.

ג. נקודה ופסיק (;)

13§ נקודה ופסיק מורים על הפסק גדול משיעור הפסיק וקטן משיעור הנקודה. בדרך כלל שמים נקודה ופסיק –

א. בפירוט עניינים, ובכלל זה שמות, כדי להפריד בין צירופי עניינים שונים. למשל:

- (1) אלו מפסיקין לפאה: הנחל והשלולית; דרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים; הבור והניר.
- (2) הייתי בא אצלה כמה פעמים ביום לראות בשלומה ולסייע לה בפדיון; להרצות מעות של נדבה וליתן לזה פרוטה אחת כנגד מעה של שתי פרוטות ולזה כנגד מעה של שלוש פרוטות; להזכירה חובות ישנים שיש לה אצל בעלי בתים ידועים.
- (3) בטקס נכחו שרים רבים וביניהם מר א"א, שר הפנים; מר ב"ב, שר העבודה והרוחה; מר ג"ג, שר המשטרה; גברת ד"ד, סגנית ראש הממשלה.
- (4) ואלו הסוגיות שיידונו בישיבה: (א) מינוי מנכ"ל; (ב) הרחבת פעילות החברה; (ג) אישור התקציב.

ב. בין משפטים עצמאיים מבחינה דקדוקית, אבל קשורים זה בזה קשר ענייני אמיץ. למשל:

- (5) אשריך שכן זה יצא מחלציד; כמותו ירבו בישראל!
- (6) בן מלך אתה, והם תרבות זרע עבדים; אריה אתה, והם עדת אחשתרנים חורצי לשון.

ג. בין איברים שונים של מתזורת, בייחוד כשהיא ארוכה.

דוגמה – ראה 15§א דוגמה 7.

ד. נקודתיים (:)

§14 נקודתיים באות –

א. לפני ציטוט או דיבור ישיר. למשל:

- (1) וזה לשון החוק: "תפקיד המוסד הוא לכוון את התפתחות הלשון העברית" וגו'.
- (2) היו אומרים לי: "דברי עברית!"

ב. לפני פירוט שקדם לו ביטוי מכליל. למשל:

- (3) לא רבים יכולים להתברך במידותיו כחוקר: עמקות בלתי מצויה, ארודיזיה לאין קץ, יושר חסר-פשרות, אהבת האדם וחכמה אמתית וצרופה.
 - (4) אבקש לשלוח אליי את הפרסומים האלה:
 1. למד לשונך – עלונים א-קפ
 2. כללי התעתיק מכתב עברי לכתב לטיני
 3. לקט תעודות.
- דוגמות נוספות – ראה §13 דוגמה 4, §19 דוגמות 7, 8.

ג. לפני מלים, צירופים או משפטים המוסרים את תוכן המוזכר לפניהם או את שמו. למשל:

- (5) אדם זה נוכל ורמאי, בדאי, גנב, אף רוצח; בקיצור: ברייה מסוכנת.
- (6) פרק א: תחולה; פרק ב: פירוש מלים וביטויים.
- (7) הערה: צורות ההפסק אינן נוהגות בדרך כלל בעברית החדשה.

ד. לפני משפטים שהם הסבר של מה שקדם להם. למשל:

- (8) מבחינת מקומו של ספר בן-סירא בהיסטוריה של הלשון העברית הוא ממלא חלל ריק: הוא חוליה יחידה כמעט בין ספרי המקרא המאוחרים ביותר לבין מגילות מדבר יהודה וספרות חז"ל.
- (9) לעולם אי אתה יכול לעמוד על טיבו של אדם זה: יש שנהרג על שנה פרוטה ומגרש מלפניו כל פושט יד, ויש שעוברת עליו רוח נדיבה והוא נותן דוקא במקום שלא ציפו לכך צדקה גדולה עד כדי להבהיל את המקבל.
- (10) רק במסגרת המדינה יתפוס כל אדם את המקום הראוי לו: המהנדס יתכנן, הבנאי יבנה, הרופא ירפא והמנהיג ינהיג.

הערה: בשימושים ב-ד אפשר לשים לפעמים קו מפריד במקום הנקודתיים (ראה §15ג).

ה. קן מפריד (-)

§ 15 קן מפריד, כלומר קן שלפניו ואחריו יש רנח, משמש כשמורגש צורך להפריד הפרדה יתרה בין חלקי המשפט -

א. לאחר חלק ייחוד (דוגמות 1-2), לפני כינוי מסכם (דוגמה 3), לפני חלק של המשפט שיש בו משום הפתעה (דוגמות 4-6), לפני הסיפה של מחזורת (דוגמה 7) וכיוצא באלה. במקרים האלה הקן המפריד בא במקום פסיק. דוגמות:

- (1) כתבי יד מאוחרים של המשנה ושל חיבורים אחרים של ספרות חז"ל - חלו בהם ידיים. [ראה גם § 12].
- (2) העם הינוי - במה מתבטאת רציפות זהותו ב-3500 השנים האחרונות?
- (3) הפיקחות, הזריזות, החן הכובש לב זרים - כל אלה סימניה של הגלות.
- (4) תאמר אהיה רב - לא למדתי תורה.
- (5) אף אנוכי דבש מצאתי - אך לא בא אל פי ושפתי.
- (6) אולם מי שידע להבדיל בין עיקר לטפל - יודע גם שאין לזלזל במה שאינו עיקר.
- (7) אף על פי שגדליה התפרנס מן המלמדות בדוחק, וכל ימיו היה לו מיחוש, ואשתו הייתה חולנית; אף על פי שבימות החורף לא היו החלונות השבורים שבביתו הנמוך עומדים בפני הדלף; אף על פי שלא בכל יום היה גדליה וביתו יכולים לקיים מצות עשה שבתורה: "בערב תאכלו בשר ובבוקר תשבועו לחם" - בכל זאת, אילו סר אליו מלאך המות ואמר לו: "עדיין לא בא יומך, אולם אם חפץ אתה ברצון טוב, יכול אני לגאול אותך מחייד המרים", היה יורק לו בפניו.

ב. במקום שיש השמטה במשפט. למשל:

- (8) פלוני רוצה תורה, ואלמוני - סחורה.
- ג. לפני מלים או צירופים שהם פירוט או תוכן או הסבר של מה שקדם להם (במקום נקודתיים; ראה § 14 ב-ד). למשל:

- (9) הריחוף הוא מהיר - כמאה קילומטרים בשעה.
- (10) מה חשוב יותר למכונית שתיסע - מנוע או דלק?
- (11) קשר הטלגרף נעשה על ידי הפסקות בזרם החשמל המסמנות נקודות וקוים: זרם לזמן קצר מאוד - נקודה; זרם לזמן ממושך יותר - קו.

הערה: לעתים יבוא קן מפריד בין הנושא לנשוא במשפט שמני בלא אוגר (דרך הכתיבה הזאת שכיחה בכותרות). למשל:

- (12) מועמד המפלגה לראשות העירייה - האלוף במילואים א"א.

§ 16 קו מפריד בא לעתים –

א. לציין חילופי דוברים בתיאור שיחה. למשל:

(1) כבר בפתח קראה בעליצות מעושה:

– כל זה לא הספיק לנו;

תמהנו: על מה הוצאתם?

– על כרטיסים ועל בילויים.

ב. במקום שלוש נקודות, לציין קיטוע, השמטה או ערפול (ראה גם § 224ג, § 252). למשל:

(2) הורגש לרגעים אפילו מין כובד מיוחד, מיותר –

§ 17 זוג קוים מפרידים יכול לבוא –

א. לציין הסגר באמצע משפט (במקום פסיקים או סוגריים). למשל:

(1) שמה לפני הרבה שנים – צעיר ועז אז הייתי – כרמים רחוקים נטרתי.

(2) יש להרים על נס את עבודתו הפורייה של שד"ל בזמנו ואת מפעליו היקרים של –

ייבדל לחיים – ר' חיים בראדי בדור הזה.

(ראה § 48 וכן § 199 דוגמה 2.)

ב. לציין תמורה, בעיקר תמורה מפרטת הבאה באמצע משפט. למשל:

(3) כל הקדושות – ארץ ישראל, ירושלים, הר הבית, המקדש, הלוחות – אין בהם קדושה

בעצמם ולא נתקדשו אלא במעשה המצוות.

(4) בסמינר בין-לאומי של מתרגמי גראס הוכר תרגומו ל"דג הפוט" – ספר קשה במיוחד

– כתרגום הקרוב ביותר לרוח המקור.

§ 18 קו (מפריד) משמש גם לציין טֶנַח ("עד") בין מספרים (בספרות או באותיות) או בין

מקומות וכיו"ב. למשל:

סעיפים ג-ה; בשנים תשמ"ח-תשנ"ג; עמ' 47-53; בין השעות 16.00-18.00; קו

חיפה-ירושלים; ערכים שלל-שתת.

הערה א: נוהגים שלא לשים רְנָחִים לפני הקו ואחריו.

הערה ב: בכתיבת מספרים יש לכתוב מימין לשמאל. למשל:

47-53 [ולא 53-47].

ו. סוגריים [], ()

19§ סוגריים משמשים –

א. לציון הוספות מסבירות שאינן שייכות לגוף המשפט, ובייחוד אם הקשר שבין ההוספה ובין גוף המשפט רופף מכדי שיוכלט בפסיקים או בקוים מפרידים (ההחלטה אם להשתמש בפסיקים, בקוים מפרידים או בסוגריים, מסורה כאן לשיקולו של הכותב). למשל:

- (1) וכשקמתי מחוליי וראיתי את עצמי "מיוחס" קצת, לא הייתי רוצה בשום פנים לשוב עוד אל חדרו של ר' גרשון (כך שם מלמדי של אותו "זמן").
- (2) שמה לפני הרבה שנים (צעיר ועז אז הייתי) כרמים רחוקים נטרתי. [ראה 17§ דוגמה 1.]

ב. להקפת פרטים שאינם מגוף הטקסט, למשל הוראות בימוי (במחזות) או תיאורים שאינם מדברי המדוויין (בראיונות) או מראי מקומות והפניות (בציטוטים). למשל:

- (3) נהג: אני נהג, התפקיד שלי להביא את הנוסעים בשלום. (נשמעת זעקה איומה מבחוץ.)
- (4) יהושע: אילו לא היית ילד, אפשר היה לשער שאתה גמד.
ילד (בזעם): אתה גמד! גזר גמדי. רואים מיד שאני לא גמד!
"והיה כל מוצאי יהרגני" (בראשית ד יד).

ג. לציון תגובה או הערה של הכותב לדברים שבמובאה, בכלל זה גם סימן קריאה או סימן שאלה משל הכותב. למשל:

- (6) אתה פותח את הפפירוס וקורא, ואינך מאמין למה שאתה קורא: "שמעון בן כוסבא הנסי (הנשיא) על ישראל".
- דוגמות נוספות – ראה 22§ דוגמה 7, 23§ דוגמות 9, 10.

ד. סוגריים משמשים לציון מספרים או אותיות הבאים לשם מניין (בראשי סעיפים וכיו"ב). למשל:

- (7) בלימוד ההבעה בכתב על התלמיד לרכוש מיומנויות בשלושה מישורים: (א) הגישה לחומר ("הנושא"), לעיבודו ולעריכתו; (ב) ארגון הכתיבה; (ג) השימוש המובחן וההולם באוצר המלים ובמבנים התחביריים.

לעתים משמש לצורך זה סוגר שמאלי בודד. למשל:

- (8) למושב הסתגלות שלוש משמעויות:

א) תהליך של התאמה של איבר מן האיברים לשינוי ארעי בתנאים

(ב) תהליך שבו פרט או קבוצה מתאימים את עצמם לתנאי סביבה חדשים
(ג) המצב של התאמה בין היצור החי ואיבריו ובין תנאי קיומו ותפקודו.
דוגמה נוספת – ראה §14 דוגמה 4.

20 § א. אם משפט שלם העומד בפני עצמו, מוקף סוגריים – סימן הפיסוק שלו יבוא בתוך הסוגריים.

דוגמה – ראה §19 דוגמה 3.

ב. כאשר הכתוב בין סוגריים מסתיים בסימן שאלה, בסימן קריאה או בשלוש נקודות, אין משמיטים את סימן הפיסוק הראוי לבוא לאחר הסוגריים. למשל:

(1) הלשון היא מעצם טבעה המוסד החברתי המשתנה במהירות רבה יותר מאשר מוסדות חברתיים אחרים (ובייחוד הדברים אמורים לגבי העברית בת זמננו!).

ג. אין שמים פסיק, קו מפריד וכיוצא בהם לפני סוגריים.

21 § סוג הסוגריים

סוגריים עגולים (); סוגריים מרובעים []; סוגריים מזווים < >; סוגריים צומדים { }

א. כשצריכים להקיף בסוגריים מלים בתוך רצף הנתון כולו בסוגריים, משתמשים בצורות שונות של סוגריים. למשל:

(1) אי אפשר להסביר מתוך כללי הניקוד את היו"ד במלה איד (= אסון, כנגד אד [= קיטור]).

(2) תן דעתך על מאמרו של נ' סוקולוב, "מגפת המליצה הנכריה" (מאזנים א [תרצ"ד], חוברת ו, עמ' 38 ואילך).

ב. סוגריים מרובעים משמשים לסימון הוספות והשלמות למובאה. למשל:

(3) בסעיף א' נאמר: "[תפקידו של ועד הלשון הוא]... לשמור על תכונתה המזרחית של הלשון..."

(על נקודות הנתונות בסוגריים לסימון קיטוע ראה §24א הערה ודוגמה 2.)

ג. לעתים, בעיקר בספרות מקצועית, משתמשים בסוגריים מזווים (< >) ובסוגריים צומדים ({ }).

ז. סימן שאלה (?)

22 § סימן שאלה בא בסוף משפט אחר שאלה (ובכלל זה גם ביטוי או מלה שהם משפטים חסרים או קטועים). למשל:

- (1) מי היה ראש הממשלה הראשון?
- (2) באמת? אתה מדבר ברצינות?
- (3) השומר אחי אנוכי?
- (4) כלום יש סעודה בלא טורח?
- (5) מדוע?

הערה א: במשפט תמיהה מודגש יבוא לפעמים סימן קריאה לאחר סימן השאלה. למשל:

(6) איך עלה הדבר על דעתך?!

הערה ב: אחר שאלה עקיפה אין שמים סימן שאלה.

דוגמות – ראה § דוגמות 3-5.

הערה ג: סימן שאלה מוקף סוגריים אינו שייך לגופו של המשפט, והכותב מוסיפו כדי להביע ספק באמיתותם של דברים האמורים במשפט. (ראה § 19g). למשל:

(7) פלוני טוען: "רשע וטוב לו לא ראיתי(?) מימי".

ח. סימן קריאה (!)

23 § א. סימן קריאה בא בסוף משפט אחר קריאה המביעה ציווי, משאלה, תמיהה, ושאר היפעלויות (גם אם היא בת מלה אחת בלבד). למשל:

- (1) מוצא שפתיך תשמור!
- (2) חס!
- (3) יהי חלקי עמכם!
- (4) כמה נאים מעשיה של אומה זו!
- (5) לא! לא! אני לא מעשן.
- (6) לא, תמת! כי אהבתי ואוהבך באמונה.
- (7) אדרבה! נסה נא לעשות כמותו.

הערה א: אחר קריאה עקיפה אין שמים סימן קריאה. למשל:

(8) רק עתה נודע לי מה נורא המקום הזה.

(ועיין § דוגמה 6.)

הערה ב: סימן קריאה מוקף סוגריים אינו שייך לגופו של המשפט, והכותב מוסיפו כדי לציין שהדברים האמורים במשפט נכונים, בייחוד כשיש חשש לאי-דיוק או לטעות סופר וכדומה (ראה §19ג). למשל:

(9) "נסתחפה(?) שדהו".

(10) למעלה מעשרת אלפים איש (!) ליוו את המנהיג לבית עולמו.

ב. סימן קריאה עשוי לבוא אחרי ביטוי בודד בראש המשפט המכוון כלפי תוכן אמירה קודמת (דוגמה 11); כן עשוי לבוא סימן קריאה אחרי מלת פנייה בראש המשפט (דוגמה 12). למשל:

(11) להפך! אמלא את בקשתך ברצון רב. [השנה §6]

(12) שמים! בקשו רחמים עליי. [השנה §7]

ג. במשפט תמיהה מודגש יבוא לפעמים סימן קריאה לאחר סימן השאלה (ראה §22 הערה א והדוגמה שם).

ט. רצף נקודות; רצף קוים

24 § רצף נקודות (...)

שלוש נקודות רצופות מורות –

א. על השמטה בציטוט דברים. למשל:

(1) "ויאמר משה... מדוע לא יבער הסנה" (שמות ג ב).

הערה: במקום שהקורא עשוי לחשוב ששלוש הנקודות היו במקור המציטט, נותנים את שלוש הנקודות בסוגריים מרובעים. למשל:

(2) הכול אפשר [...]. היא, לאה בעצמה, אינה אומרת לא הן ולא לאו... [השנה להלן, דוגמה 5]

ב. על השמטה כאשר הקורא (או השומע) יכול להשלים את ההמשך. למשל:

(3) את החולה שואלים... [השלם: ואת הבריא מאכילים]

(4) סכין מסוכן ביד חכם... [השלם: ביד שוטה לא כל שכן]

ג. על רמז מן הכותב שיש לו מחשבות או רגשות שאינו מעלה אותם בכתב, וכן על

גמגום או על קיטוע בדיבור, על שיבוש או ערפול במחשבה או בזיכרון, או על שיסוע דברים הנמסרים מפי דובריהם. למשל:

- (5) הכול אפשר, אם רק מה' יצא הדבר... היא, לאה בעצמה, אינה אומרת לא הן ולא לאו...
- (6) הילדים אינם תלויים בה... עומדים הם ברשות עצמם... ואהרן זה הנה הוא אומר... לא ניתן את אחותנו... אבל...
- (7) הורגש, לרגעים, אפילו מין כובד מיוחד, מיותר... [השנה §16ב].
- (8) "אני מציעה לקיים הצבעה חוזרת", אמרה שגית, "בכלל לא ידעתי שאפשר להימנע." "בסדר, הסכים מושיק, "מי ב..." "אין דבר כזה!" צעק יואב בכעס, "אין הצבעות חוזרות."

§25 רצף קוים (— —)

רצף קוים מפרידים (שניים ויותר) מצוי בספרות כדי לציין תיאור או עמדה רגשית שהמחבר מעדיף שלא להביעם במלים. אין כללים לשימוש זה, והוא מסור לידיו של הכותב. למשל:

- (1) ישיש אחד, בעל פנים ארטיסטיים, איטלקיים, מטייל לתומו, חיטט בקצות משענתו בגלי הצדפים, וקול האחות החיה שגם עיניה כעיני האיטלקיות, צלצל באוזן - - - - -
 - (2) "אם יש עוד שרידי עם ואם יכולים הם להקים להם ניר במקומותיהם - יתחזקו ויקימו ותהא תקומתם מכל מקום" - - - - -
 - (3) זמן מה הוא משתהה: הרי היה כאן משהו, קרוב מאד, מטריד. מה זה היה - -
 - (4) אבל עתה השכחה גוברת - - -
- (ראה גם §16ב).

י. מרכאות

מרכאות כפולות , " - " , מרכאות יחידות , ' - ' ,

§26 נוהגים לסמן מרכאות (כפולות או יחידות) כשהכלול בהן הוא:

א. דיבור ישיר או ציטוט. למשל:

- (1) "אדם מתקן עצמו מתקן עמו את העולם", אמר עגנון.
- (2) אפשר כמדומני כבר לקיים בנו את הכתוב ושבנו בנים לגבולם."

ב. שם של יצירה (ספר, מאמר, שיר, סרט וכדומה) או שם פרטי של מוסד (מפעל, אגודה וכדומה), ובייחוד כשהם מובאים בתוך משפט. למשל:

(3) את השיר 'על השחיטה' כתב ביאליק בשנת תרס"ג.

(4) בקולנוע "מוגרבי" בתל-אביב הוקרן הסרט "השוטר אזולאי".

ג. מלה הזקוקה להבלטה במשפט, בייחוד כשאינה משמשת במשמעותה הרגילה. למשל:

(5) תיבת 'כי' משמשת בארבע לשונות.

(6) הציונות אינה "שם פרטי" אלא "שם משפחה".

(7) אדם מופיע בטלוויזיה והציבור "מתרשם" כך או אחרת מאישיותו.

27 § א. במלים שלפניהן אותיות השימוש מש"ה וכל"ב, ואלה אינן חלק של הדיבור הישיר או של הדבר המובא, שמים את המרכאות אחרי האותיות הללו. למשל:

(1) ה"חברה"מ' של ימי הפלמ"ח הפך ל"אאוט".

(2) ב'המילון' החדש' של אבן-שושן המלה מוגדרת כך וכך.

(3) ב"הארץ" הוכחשה הידיעה ש"המידע הושלל על ידי גורם ממשלתי".

אבל:

(4) אלה הולידו את "הדרוניזם החברתי".

ב. כשיש צורך לשים במרכאות חלק מן הכלול כבר במרכאות, משתמשים במרכאות השונות מן הקודמות. למשל:

(5) במאמרה של הסופרת נאמר: "אולי האיור המשעשע ביותר לעקרון ה'איד' לעומת ה'מה' הוא אותה כתובת 'גרפיטי' שהופיעה על קיר של בית בגריניץ' וילג': 'היו נגד אלימות - או שאני הורג אתכם'". (או: "... > היו נגד אלימות - או שאני הורג אתכם <").

ג. כשיש צורך להבחין בין שני שימושים במרכאות בטקסט אחד, אפשר להשתמש בשני סוגי מרכאות. למשל:

(6) במשפט "הנוסע האריך בסיפור תלאותיו" המלה 'סיפור' היא שם פעולה, ואילו במשפט "קראתי סיפור של ביאליק" המלה 'סיפור' היא תוצאת הפעולה.

28 § בהבאת דיבור ישיר בין מרכאות מצטרפות שתי מערכות פיסוק: הפיסוק של הטקסט המצוטט והפיסוק של הכותב. ראוי למנוע גיבוב של סימנים רצופים, ועל כן יש

לִּנְתָר לַפְעָמִים עַל סִימָן פִּיסוּק הַשִּׁי"ךְ לֵאחַת הַמַּעֲרֻכּוֹת. הִנֵּה שְׁתֵּי שִׁטּוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בְּעִנְיָן זֶה:

שִׁטָּה א

סִימָן הַפִּיסוּק יבוא לפני המרכאות. למשל:

- (1) והוא אמר: "אין דבר. זה בסדר".
- (2) הוא פרש זרועותיו וקרא: "ריבונו של עולם!"
- (3) "האם יכול אלוהים", שאל, "לברוא סלע שיהיה כבד כל כך עד שלא יוכל להרים אותו?"
- (4) "מצוין", אמר, "אם כך אין מה לדאוג".
- (5) "אני מסכימה", אמרה. "מתי ניסע?" [הנקודה מציינת שהציטוט מורכב משני משפטים נפרדים].
- (6) "פרנסה טובה?"
- "מכובדת."

אבל אם ראוי לבוא סימן שאלה, סימן קריאה או שלוש נקודות בסוף המשפט הראשי, יבוא סימן הפיסוק המתאים מחוץ למרכאות. למשל:

- (7) איפה נאמר "אבן מקיר תזעק?"

שִׁטָּה ב

כשהציטוט מובא בסוף משפט תבוא הנקודה אחרי המרכאות. למשל:

- (8) והוא אמר: "אין דבר, זה בסדר".

אבל אם ראוי לבוא סימן שאלה, סימן קריאה או שלוש נקודות בסוף הציטוט, יבוא סימן הפיסוק המתאים בתוך המרכאות, ולא תבוא נקודה אחרי המרכאות. למשל:

- (9) הוא פרש זרועותיו וקרא: "ריבונו של עולם!"
- (10) אני שואלת את השומר: "לאן אני צריכה ללכת?"

כך גם בהבאת ציטוטים בלא משפט ראשי:

- (11) "פרנסה טובה?"
- "מכובדת."

כשהציטוט מובא בראש המשפט יבוא פסיק אחרי המרכאות. למשל:

- (12) "מסכן אבא", אמרה לי בצאתנו משער החצר.

אבל אם ראוי לבוא סימן שאלה, סימן קריאה או שלוש נקודות בסוף הציטוט, יבוא סימן הפיסוק המתאים בתוך המרכאות, ולא יבוא פסיק אחרי המרכאות. למשל:

- (13) "למה אפשר לצפות?" נד בראשו.

כשהציטוט מפוצל, עשוי הפסיק לתרום לגיוון ההנגנה או לגיוון המשמעות, ועל כן הכותב חופשי לסדר את סימני הפיסוק על פי הגיונו. למשל:

(14) "בסדר", אמר, "עלה. כל העולם כבר ער". [הפסיק מציין הפסקה בין הציטוט למשפט הראשי].

(15) "בסדר", אמר, "עלה. כל העולם כבר ער". [הפסיק מציין הפסקה ברצף הדיבור בתוך הציטוט].

הערה: בכתובת יד ובאמצעי הדפוס המסורתיים נהוג לסמן מרכאות פותחות בתחתית השורה. במכשירים שאין בהם מרכאות בתחתית השורה משתמשים במרכאות עליונות.

יא. גרש (') וגרשיים (")

§ 29 גרש משמש לקיצור מלה, ומקומו אחר האות האחרונה הנכתבת של המלה המקוצרת. למשל:

גו' (= וגומר), עי' (= עיין), מס' (= מספר), עמ' (= עמוד), הא' (= האדון).

הערה: על פי הקיצור בלבד אין לדעת אם המלה המקוצרת באה בלשון יחיד או ברבים, ודבר זה מתברר רק מתוך המשך העניין. לפיכך "בחוברת 10 עמ'" נקרא "בחוברת עשרה עמודים". ראה גם § 31.

§ 30 גרשיים משמשים לסימון ראשי תיבות בצירופים, והם באים לפני האות האחרונה של הקיצור (ואינם מוזהים משם בנטייה). למשל:

ברית אאע"ה (= ברית אברהם אבינו עליו השלום); עכו"ם [ולא עכ"ס]; (= עובד כוכבים ומזלות); ש"ץ (= שליח ציבור; וראה הערה ג להלן); הרמב"ם (= הרב משה בן מימון). כיוצא בזה: ח"כים, תנ"כיים, רמטכ"לים, רס"ריות.

§ 31 א. לפי הכללים הללו אין לשים נקודה אחר המלה המקוצרת, אלא גרש (או גרשיים בראשי תיבות). למשל:

ס' (= סימן; ולא: ס.); מס' (= מספר; ולא: מס.); ת"ד (= תא דואר; ולא: ת.ד.); נ"ה אימבר (= נפתלי הרץ אימבר, ולא: נ. ה. אימבר).

ב. כותבים בסוף ראשי תיבות אותיות מנצפ"ך סופיות אם ראשי התיבות מבוטאים כמלה ממש. למשל:

עכו"ם (קרי: עכו"ם); ר"ן (קרי: רן [=רבנו נסים]; ש"ץ (קרי: שץ); להד"ם (קרי: להד"ם) [=לא היו דברים מעולם]; או"ם (קרי: אום [=אומות מאוחדות]); תנ"ך (קרי: תנך).

אבל אם המלים המקוצרות נקראות במלואן או שקוראים את האותיות בשמן, כותבים מנצפ"ך לא סופיות. למשל:

מ"מ (=מם מם; מפקד מחלקה); אח"כ (=אחר כך); מו"מ (=משא ומתן).

ג. הקיצור ד"ר (=דוקטור) אינו על פי הנוהג העברי. אין ראוי לנהוג בדרך זו במקרים נוספים, ועל כן ראוי לקצר את מגיסטר – מג' (ולא מג"ר), ולכתוב את השם ירושלים במלואו.

ד. מוטב לא להפריז בכתיבה המקוצרת המקשה על שטף הקריאה. במקום שבאים לכבד אין מקצרים, ולכן ראוי לכתוב גברת נכבדה או אדון נכבד (ולא: ג"נ או א"נ). כמו כן אין להשתמש בתיבות המקוצרות שלא בשימושן המקובל. כך אין לקצר את התיבה 'מספר' במשפט כגון "מספר המשתתפים אינו ידוע". (קיצורה של התיבה מקובל רק בכגון אלה: מס' טלפון, מס' בית.)

הערה א: באותיות המשמשות מספרים בציון פרקים, פסוקים, עמודים, שורות וכדומה, אין צורך לשים גרש או גרשיים (ואלם נהוג לשים גרש או גרשיים בציון השנה בעברית והיום בחודש).

הערה ב: בשמות האותיות – כגון אל"ף, בי"ת, וי"ו, כ"ף, צד"י, תי"ו – הגרשיים מציינים כי אין אלו מלים ממשיות.

יב. מקף (-)

§ 32 א. שתי מלים ויותר המצטרפות למושג אחד, יש המסמנים במקף את הקשר ההדוק ביניהן. למשל:

בעלהבית, בית-מדרש, אב-בית-דין, אבי-אבות-הטומאה, שיקול חברתי-כלכלי, בן-יומו, ארץ-ישראלי, השלושה-עשר, אדם-מפלצת, תל-אביב.

ב. יש המסמנים מקף בין שתי תמניות של אותה מלה כשהן באות יחד לציין תיאור פועל. למשל:

שלבים-שלבים, אחד-אחד, איש-איש, יוס-יוס.

במקרים אלה (א-ב) אין המקף חובה.

ג. ראוי לסמן מקף אחרי תחיליות ולפני סופיות. למשל:

בין-לאומי, דר-שיח, האי-אמון, מוליכות-על.

ד. בכתובה של צירוף אותיות לועזיות שמם מקף בין שמות האותיות. למשל:

די-דיטי, סי-אן-אן, או-קי, סי-איי-אי (= CIA), קה-גה-בה.

הערה א: יש לשים לב להבדל הגדול בין מקף (הבא לחבר) ובין קו מפריד (הבא להפריד). המקף צמוד למלה שלפניו ולמלה שאחריו, ומסמנים אותו בגובה ראשי האותיות (אם אפשר). הקו המפריד מסומן בגובה אמצע האותיות ויש רנח בינו ובין המלים שלפניו ושל-אחריו.

הערה ב: המקף הבא במקרא שימוש אחר, והוא שייך בעיקרו לטעמי המקרא: הוא מורה על צירוף שתי מלים או יותר הנקראות בטעם אחד, וצירוף זה תלוי בנסיבות מוסיקליות.

יג. סימן הסעיף (§)

§ 33 בכתובה שיש בה סעיפים סעיפים נוהגים לסמן מימין למספר הסעיף את סימן הסעיף §. כן נוהגים להשתמש בסימן הזה בהזכרת הסעיף בטקסט. למשל:
ראה § 246.

נספח א – שילוב טקסט באותיות לועזיות בתוך טקסט עברי

בעת כתיבת טקסט שיש בו חלקים הכתובים לועזית מתעוררות בעיות בשימוש סימני הפיסוק, בגלל כיוון הכתיבה ההפוך. בעיקר מתעוררות בעיות כשהחלק הלועזי נמשך משורה לשורה. בנספח זה מוצעות הנחיות למקרים מסוג זה.

א. סימני ההפסק (נקודה, פסיק, נקודה ופסיק וכו')

בעת המעבר מן הלועזית בחזרה לעברית יבוא סימן הפיסוק במקום הראוי לו על פי הסדר העברי (אבל סימן פיסוק השייך לרצף הלועזי יבוא על פי הלועזית). למשל:

(1) עיין גם בספרו של מילר, *The Influence of Gesenius on Hebrew Lezicography*, 1927. כאן רק נזכיר וכו'.

(2) מילון המקרא הגרמני-אנגלי של קלר-באומגארטנר, *Lezicon in Veteris Testamenti Libros*, 1953, מכיל מילון מעולה לארמית המקראית.

כשבא טקסט באותיות לועזיות בסוף פסקה, קיימים כמה מנהגים בעניין סימון הנקודה. יש הנוהגים לתת את הנקודה בצד שמאל על דרך העברית. למשל:

(3) לאחרונה דן בבעיה זו ח"י פולוצקי: "A Point of Arabic Syntax; the Indirect Attribute", *Israel Oriental Studies* 8 (1978), pp. 159–173.

יש הנוהגים לתת את הנקודה בצד ימין על דרך הלועזית. למשל:

(4) לאחרונה דן בבעיה זו ח"י פולוצקי: "A Point of Arabic Syntax; the Indirect Attribute", *Israel Oriental Studies* 8 (1978), pp. 159–173.

ויש שאינם מסמנים נקודה לא מימין ולא משמאל.

ראוי לנקוט שיטה מן השיטות ולנהוג בה עקביות.

ב. סוגריים

טקסט באותיות לועזיות הבא בסוגריים בתוך טקסט עברי – יבואו הסוגריים על פי העברית (גם במקרה של מעבר משורה לשורה), כלומר סוגר ימני יבוא בין הטקסט העברי לטקסט הלועזי, וסוגר שמאלי יבוא לפני המשך הטקסט העברי. למשל:

(5) עליך להכיר את מנגנון הפתיחה (opening mechanism) של יציאת החירום.

ג. מרכאות

טקסט באותיות לועזיות הבא בתוך רצף עברי – ברוב המקרים השימוש באות לועזית מיותר את המרכאות. אם בכל זאת יש צורך במרכאות, יבואו המרכאות לפי הסדר שקובע הטקסט הלועזי, גם במקרה של מעבר משורה לשורה. למשל:

(6) איש המאפיה פסע חרש בסמטה הצרה מחזיק בחזקה את אקדחו וחושב לעצמו על ה-*offer he couldn't refuse* ששמע כמה דקות לפני כן.

נספח ב – שימושים מסורתיים של סימני הפיסוק

א. בספרות התורנית נהוג לסמן נקודה כהפניה לעמוד א של הדין ונקודתיים כהפניה לעמוד ב. למשל: שבת ט. (= דף ט עמוד א), יבמות כג: (= דף כג עמוד ב).

ב. בספרות הרבנית מוצאים גרשיים במלים זרות לשם הבדלתן מן העבריות. למשל: המנפצו – קרפ"ר בלע"ז (רש"י בשבת עג ע"א), המיסך – אורד"ר (שם).